

Drs. T.L.E. Strop-von Meijenfeldt

Heroverwegingen bij hulp

Binnen het 'veld' van ontwikkelingsorganisaties, heeft lange tijd het idee geleefd, dat negatieve berichten over de kwaliteit van de hulp, of beleidsvoornemens om de overheidsontwikkelingshulp te verlagen of te verschuiven naar bijvoorbeeld Oost Europa een negatief effect zou hebben op de offerbereidheid van het Nederlandse publiek. Lange tijd heeft deze angst een goed inhoudelijk debat over de kwaliteit en het effect van de ontwikkelingshulp in de weg gestaan.

Toch is er in de loop der jaren een duidelijke verschuiving te zien in de speerpunten van het ontwikkelingsbeleid. Wie herinnert zich niet de 'armsten der armen' als doelgroep, of de 'vrouwen'? 'Bewustwording' is uit de mode geraakt, 'milieu' is in. Verschuivingen, die niet zomaar uit de lucht kwamen vallen, doch wel degelijk gebaseerd waren op veranderende inzichten over de effecten van de geboden hulp, en op de toegenomen professionalisering.

Ongetwijfeld zal bij het opstellen van de Rijksbegroting voor het komende jaar, en bij het formuleren van het nieuwe verkiezingsprogramma voor het CDA, opnieuw nagedacht worden over de hoogte van onze nationale ontwikkelingsinspanning. Tijdens de Voorjaars Partijraad van 1991 leidde de vraag of de

1,5% norm (van het netto nationaal inkomen) zou moeten worden gehandhaafd tot een verhitte discussie. In feite zou een dergelijk debat, dat verviel tot een technische discussie over cijfers en percentages, in onze partij niet nodig moeten zijn. Kern van de zaak is immers niet langs welke berekeningsweg wij onze ontwikkelingsinspanning dienen te leveren. Ondanks alle hulp en ontwikkelingsinspanningen in de afgelopen decennia, die voor velen wel degelijk verbeterde levensomstandigheden hebben betekend, is voor een ander deel van de mensheid de armoede alleen nog maar geïntensiveerd, en zijn de tegenstellingen tussen arm en rijk verder toegenomen. Zolang in die situatie geen verandering is gekomen zal voor een rijk volk als het Nederlandse de 1,5% norm een vanzelfsprekendheid moeten zijn. Ook na het geven van deze 1,5% blijven we rijk! Niet over de hoogte van de overheidsuitgaven voor ontwikkelingshulp moet de discussie gaan. Het criterium voor het hulpbeleid dient te zijn het lijden van de mensen, de heersende nood.

Waar tot nu toe bij het bepalen van de ontwikkelingshulp veelal werd uitgegaan van het op economische inzichten gebaseerde instrumentarium, zal meer en meer ook sociale armoede in de evalua-

tie betrokken moeten worden. In deze opzet kan dan tevens rekening worden gehouden met de niet-materiële infrastructuur van de samenleving. Bestaan er bijvoorbeeld verbanden, waarin de burgers in staat gesteld worden verantwoordelijkheid te dragen voor zichzelf en anderen? In dit kader valt te denken aan een beleid, waarbij de inspanningen om een sociale infrastructuur op te bouwen of te handhaven ondanks de slechte nationale economie 'beloond' zouden kunnen worden met hulp.

Effectiviteit

De vragen naar de effectiviteit van de huidige hulpverlening moeten wij niet uit de weg gaan uit angst, dat het draagvlak voor de hulp dan zal versmallen. Juist hulp, die doeltreffend blijkt te zijn, zal mensen doen beseffen dat zij wel degelijk helpt en dat doorgaan zin heeft. Effectiviteit en zakelijkheid ook bij de benadering van de ontwikkelingsproblematiek kunnen zinvol zijn, doch tot bepaalde hoogte. Armoede is niet louter met een economische aanpak op te lossen. Van de ervaringen opgedaan in het ontwikkelingswerk valt ook in dit opzicht heel wat te leren.

In een volwassen ontwikkelingsrelatie moet ruimte zijn voor een kritische dialoog. Bijvoorbeeld over de situatie van de mensenrechten of de hoogte van de nationale defensie inspanning en het doel en het effect ervan. Of over de omgang met minderheden, met nationalisme. Over de tegenstelling tussen arm en rijk, en de positie van de zwakste groepen in de samenleving - meestal vrouwen, kinderen en ouderen.

Wanneer wij 'lijden' als uitgangspunt van het ontwikkelingsbeleid zouden nemen, zou dat bij de huidige speerpunten van beleid (bevordering van democratie en mensenrechten) op één punt een wezenlijke verandering van beleid geven. De in het verleden zinnige opdeling van

de aardbol in een Eerste, Tweede en Derde Wereld heeft immers met het verdwijnen van het communisme haar betekenis verloren. Een aantal landen in Oost Europa zal dan wellicht ook voor een ontwikkelingsrelatie in aanmerking komen. De noodzaak hiertoe kan nog wel versterkt worden door veiligheids-overwegingen. Zowel het aanwezige wapenarsenaal, als de voor de honger vluchtende stroom mensen noodzaken ons om ook om die redenen nog eens kritisch naar ons bestaande ontwikkelingsrelatienetwerk te kijken.

Van de problematiek in Oost Europa waren wij ons tot voor kort nauwelijks bewust. Het lijden daar komt bovenop het lijden in delen van de Derde Wereld (om dat oude begrip nog maar eens te gebruiken). In plaats van een afbouw van het hulppercentage lijkt eerder een stijging op zijn plaats. De 0,7% van het BNP, die de OESO-landen zouden moeten halen, is in de huidige situatie het minimum, dat gewenst is. De landen die dit percentage wel bereiken, zoals Zweden en Nederland, zouden zich meer moeten inspannen om ook de andere OESO-landen tot deze ontwikkelingsinspanning te brengen.

Bij dit alles moeten wij niet vergeten, dat de hulp geen doel op zich is. Het uiteindelijke streven moet erop gericht zijn dat de hulp overbodig wordt, omdat het economische systeem zo is ingericht dat mensen, landen in staat zijn zelf in de basisbehoeften te voorzien. Hulp blijft een noodverband om wonden af te dekken!

